

Tuvojoties apkures sezonai, Labklājības ministrija (LM) izstrādājusi informatīvā ziņojuma projektu, kurā pausts, ka iedzīvotājiem varētu kompensēt pusi no siltumenerģijas, elektrības un dabasgāzes tarifu pieauguma, kā arī vienlaikus ar inflācijas kompensēšanu piedāvā dažādus atbalsta mehānismus sabiedrības mazāk aizsargātajām grupām, tai skaitā tiek rosināts mainīt pabalstu lielumu un izmaksas nosacījumus.

Lai izstrādātu vienkāršotus mehānismus apkures maksas sadārdzinājumu kompensēšanai, aktīvi sadarbojas Ekonomikas ministrijas, Labklājības ministrijas, Latvijas Pašvaldību savienības un sociālo dienestu speciālisti, apzinoties, ka atbalsts būs nepieciešams lielākam cilvēku skaitam nekā līdz šim. Lai varētu veikt izvērtēšanu un piešķirt šo atbalstu, lielāka slodze būs pašvaldību sociālajiem dienestiem,

Latvijas Pašvaldību savienība (LPS) norādījusi, ka gadījumā, ja atbalsta piešķiršana notiks manuāli, apstrādājot iedzīvotāju iesniegumus, pašvaldību sociālie dienesti būs pārslogoti, savukārt atbalsts tiks sniegts novēloti, kas

ietekmēs gan iedzīvotāju maksātspēju, gan apkures komersantu finanšu stabilitāti.

LPS nākusi klajā ar rosinājumu ieviest automatisko maksājumu mājaisniecībām. LPS skatījumā tādas sistēmas izveide un uzturēšana būtu jāīsteno, izmantojot valsts pārvaldes rīcībā esošos datus un informāciju par personu ienākumiem, dzīvesvietu un citas pieejamās ziņas. Ja tomēr tiks ieviests paaugstināts koeficients mājokļa pabalsta aprēķināšanai, atsakoties no automatiskā maksājuma mājaisniecībām, pašvaldību sociālajos dienestos būtiski palielināsies apkalpojamo personu skaits. Līdz ar to sociālo dienestu slodze pieaugs katastrofāli, ap-

Sociālie dienesti gatavojas atbalsta sniegšanai

draudot citu funkciju izpildi, uzsvēr LPS.

Arī labklājības ministrs Gatis Eglītis paudis, ka ir jādomā, kā sociālajiem dienestiem mazināt administratīvi birokrātisko slogu saistībā ar mājokļa pabalstu, tāpat arī par to, kā notiks datu savienojamība, lai sociālie dienesti varētu redzēt informāciju par iedzīvotāju materiālo un veselības stāvokli. Ministrs atzinis: "Esošais administratīvais slogs ir ļoti smags, sociālajiem dienestiem ir jāpārbauda visi rēķini, jādabū izziņas. Iedzīvotājiem ir jāpiesakās mājokļa pabalstam, un tajā koeficients tiek palielināts līdz trīs, kas nozīmē, ka arī atļautie ienākumi

[lai piešķirtu pabalstu] mājaisniecībām tiek palielināti ar šo koeficientu. Tas savukārt var nozīmēt samērā lielu papildu darbu sociālajiem dienestiem."

Cēsu novada pašvaldības Sociālā dienesta vadītājs Ainārs Judeiks "Druvai" skaidro, ka sociālie dienesti aizvadītajā nedēļā tika iepazīstināti ar ministrijas izstrādātajiem iespējamiem atbalsta mehānismiem: "Bet kāds konkrēti tas būs, vēl nav nolemts, notiek diskusijas, pēc kurām ministrija sniegs valdībā savu redzējumu. Tomēr neatkarīgi no tā, kāds modelis tiks pieņemts, Sociālā dienesta darbiniekiem ar apjomu būs jātiek galā, pakalpojums tiks

sniegts un atbalsts tiks nodrošināts. Plānoti arī Enerģētikas likuma grozījumi par šo atbalstu, lai nav jāgroza Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums."

A. Judeiks skaidroja, ka sociālo dienestu vadītāji un atbildīgie darbinieki diskusijās vairāk nosliecās par modeli, kad tiek palielināts ienākumu koeficients un saglabājas esošais aprēķinu modelis. Tāpat arī A. Judeiks sacīja, ka Cēsu novads budžeta grozījumos palielinās atbalstu mājokļa pabalstam, ņemot vērā prognozes par mājokļa pabalsta pieaugumu nākošajā apkures sezonā. Valsts pašvaldībām sedz 50% no mājokļa pabalsta. □

Valdība, meklējot risinājumus, kā varētu kompensēt straujo cenu kāpumu, norādījusi, ka īpaši nepieciešams mērķēts atbalsts sabiedrības nabadzīgākajai un sociāli vismazāk aizsargātajai daļai.

Labklājības ministrija (LM) valdībai iesniegtajā informatīvajā ziņojumā "Par atbalsta pasākumiem energoresursu cenu un vispārējās inflācijas pieauguma ietekmes mazināšanai mazaizsargātajām iedzīvotāju grupām" norādījusi, ka vislielāko atbalstu saņem iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, tajā skaitā seniori, cilvēki ar invaliditāti, apgādnieku zaudējušie un ģimenes, kurās ir bērns ar invaliditāti. Plānota mājokļa pabalsta pieejamības paplašināšana, valsts sociālo pabalstu piešķiršana noteiktām sociālajām grupām un kompensācija mājaisniecībām par energoresursiem. Tāpat LM noteikusi palielināt

Mērķēta atbalsta meklējumos

sliksni, no kura nosakāma trūcīga un maznodrošināta persona.

Saistībā ar mājokļa pabalsta pieejamības uzlabošanu no 2022. gada 1. oktobra līdz 2023. gada 30. aprīlim plānots palielināt koeficientu mājokļa pabalsta apmēra aprēķinam, kas nozīmē iespēju šo atbalstu saņemt plašākam mājaisniecību lokam. Tam paredzēts gan valsts, gan pašvaldības finansējums, nosakot arī atbalsta pasākumus pašvaldībām – līdzfinansējot pašvaldībām izdevumus par mājokļa pabalstu, nosakot atvieglojumus nosacījumus, pieņemot darbā cilvēkus, kuri veiku darbu, lai īstenotu šo atbalsta mehānismu, kompensējot pašvaldībām izdevumus par iesnieguma apstrādi (astoņi eiro par iesniegumu) un vienkāršojot mājaisniecību materiālās izvērtēšanas procedūru. Šādu atbalstu mēnesī varētu saņemt 5,3% iedzīvotāju jeb 101 tūkstošus cilvēku.

Lai uzlabotu mājokļa pabalsta

pieejamību, dodot iespējas to saņemt lielākam cilvēku lokam ar augstākiem ienākumiem, no 2022. gada 1. septembra LM rosina noteikt koeficientu "3" vai koeficientu "4" mājokļa pabalsta apmēra aprēķinam visām mājaisniecībām. LM norāda, ka paaugstināti koeficienti dod iespēju kvalificēties mājokļa pabalstam mājaisniecībām, kurām ir nedaudz augstāki ienākumi nekā iepriekš, saglabāt atsevišķi dzīvojošas personas vai vairāku personu mājaisniecības rīcībā vairāk līdzekļu ikdienas izdevumu apmaksai, tajā skaitā pārtikas iegādei.

Kopējais indikatīvais valsts budžeta un pašvaldības finansējums visiem informatīvajā ziņojumā piedāvātajiem pasākumiem šajā apkures sezonā no 2022. gada oktobra līdz 2023. gada aprīlim ir paredzēts 350,2 miljoni eiro. □

Pagaidām tikai iecere

Viens no atbalsta veidiem, kas skars daudzus Latvijas iedzīvotājus, ir Labklājības ministrijas ziņojumā valdībai iekļautais Ekonomikas ministrijas piedāvātais risinājums energoresursu izdevumu kompensēšanai mājaisniecībām apkures sezonas laikā par elektroenerģiju, dabasgāzi, siltumenerģiju un granulām.

Tām mājaisniecībām, kuras apkurei izmanto elektroenerģiju, valsts kompensēs 50% no elektroenerģijas cenas, kas pārsniedz 0,160 eiro/kWh, bet kompensēšanas apmēra sliksnis ir 0,100 eiro/kWh. Piemēram, ja elektroenerģijas cena ir 0,300 eiro/kWh, kompensēšanai attiecina 50% no starpības starp 0,160 eiro/kWh un 0,300 eiro/kWh, tātad kompensēt varētu 0,070 eiro/kWh, kas pilnā apmērā tiktu kompensēta, jo nepārsniedz 0,100 eiro/kWh. Jebkurai mājaisniecībai pirmās patērētās 500 kWh būs jāapmaksā atbilstoši elektroenerģijas tirgotāja noteiktajai elektroenerģijas cenai, bet tiks kompensēts patēriņš, kas pārsniedz šo sliksni.

Savukārt plānotā dabasgāzes cena mājaisniecībām nākamajā apkures sezonā varētu būt apmēram 140 eiro/MWh. Kompensācijas apmērs dabasgāzes izmaksu pieauguma segšanai tiktu aprēķināts, balstoties uz starpību starp nākamās apkures sezonas dabasgāzes cenu un pagājušās apkures sezonas dabasgāzes cenu - 68 eiro/MWh. Aptuvenā cenu atšķirība ir 70 eiro/MWh, no kurām valsts segtu 50%.

Tāpat arī kompensācijas apmērs siltumenerģijas izmaksu pieauguma segšanai varētu būt noteikts 50% apmērā no starpības starp nākamās apkures sezonas siltumenerģijas tarifu un iepriekšējā apkures sezonā noteikto siltumenerģijas tarifa mediānu 68 eiro/MWh. Piemēram, ja pašvaldības siltumenerģijas tarifs nākamajā apkures sezonā būs 198 eiro/MWh, tad kompensācijas apmērs būs $(198 - 68) / 2 = 65$ eiro/MWh.

Tāpat Ekonomikas ministrija izteikusi piedāvājumu noteikt granulā cenu griestus 300 eiro par tonnu. Šāds sliksnis būtu pietuvināts centralizētajā siltumapgādē iepriekšējā apkures sezonā noteiktajai mediānai un 1 MWh izmaksātu aptuveni 70 eiro. Līdzvērtīgi kā pārējos atbalsta veidos, arī granulā izmaksu pieaugums tiktu kompensēts 50% apmērā (ja izmaksas pārsniedz 300 eiro/tonnā), bet ne vairāk kā 100 eiro/tonnā apmērā. Mājaisniecības granulā lietotājs, kurš ir iegādājies granulā ar maksājumu attaisnojošiem dokumentiem, varēs vērsties pašvaldībā, kas pieņems lēmumu par kompensācijas piešķiršanu. Savukārt valsts atmaksās šīs kompensācijas izmaksu pašvaldībai.

Lielākā daļa iedzīvotāju raizējas par situāciju rudenī

81,1% iedzīvotāju raizējas par rudenī un ziemā gaidāmo komunālo pakalpojumu sadārdzināšanos, liecina tirgus izpētes centra "Gemius Latvia" veiktā aptauja.

Ziņas par rudenī gaidāmo izmaksu pieaugumu elektrības un apkures rēķinos saistībā ar tarifu paaugstināšanos 11,1% respondentu novedušas tuvu izmisumam, 42,2% cilvēku ir ļoti satraukti. Vēl ceturtdaļa jeb 27,8% aptaujāto bažījās, vai viņiem pietiks naudas visām vajadzībām. Tādējādi cenu kāpums satrauc 81,1% no visiem aptaujātajiem.

Tikai 8,3% aptaujāto pieļauj,

ka varēs saglabāt līdzšinējo dzīves līmeni, pavisam neliela daļa - 1,9% - uzskata sevi par pietiekami turīgiem, lai par cenu kāpumu nesatrauktos.

Daļa respondentu sliecas domāt, ka lielākais kāpums jau ir noticis un rudenī tas vairs nebūs tik dramatisks, savukārt daļa aptaujāto cer uz valdības atbalstu.

Tomēr, ņemot vērā vispārējo neskaidrību, cilvēki jau tagad sāk gatavoties nepatīkamam scenārijam - 22% aptaujāto veido uzkrājumus, lai rudenī un ziemā būtu papildu līdzekļi rēķinu segšanai, bet 45% ir apņēmušies samazināt citas izmaksas, lai pietiktu naudas pamatvajadzībām kā siltums, elektrība un pārtika. Cilvēki ir pat gatavi spert radikālus soļus, piemēram, atteikties no apkures un energoresursu izmantošanas. Tādu atbilžu variantu izvēlējās

5,9% respondentu. Vēl 8,1% apsver iespēju nemaksāt rēķinus.

Tikai 5,7% no visiem respondentiem ir pārliecināti, ka viņiem pietiks naudas pat pamatīga cenu kāpuma gadījumā. Vēl 22% nolēmuši šīs problēmas risināšanu atlikt uz rudenī.

Arī ekonomisti vērtē, ka jaunajā apkures sezonā daļa sabiedrības nevarēs samaksāt rēķinus, tomēr šobrīd vēl neprognozē, cik liela būs šī daļa. "Swedbank" galvenā ekonomista Latvijā vietas izpildītāja Agnese Buceniece vērtējusi, ka, piemēram, gāze, kas tiks lietota jaunajā sezonā, vēl tiek pirktā, attiecīgi jāpārērtējas, ka energoresursu cenas mājaisniecībām vēl būtiski palielināsies gada otrajā pusē un iedzīvotāju pirktspēja turpinās sarukt. Lai mazinātu šīs izmaksas, ekonomiste rosina gan mazināt energo-

resursu patēriņu, iespēju robežās palielināt savu mājokļu energoefektivitāti un pāriet uz alternatīviem energoresursiem, kā arī mazināt tēriņus par citām precēm un pakalpojumiem, kas nav pirmās nepieciešamības. Tomēr saprotams, ka iedzīvotājiem, kuriem jau līdz šim bija ļoti zemi ienākumi, variēšanas iespējas ir ļoti ierobežotas. Diemžēl jau 2020. gadā nabadzības riskam bija pakļauta vairāk nekā piektā daļa sabiedrības. Un tā kā jau pērn gandrīz puse iedzīvotāju norādīja uz lielākām vai mazākām grūtībām "savilkt galus kopā", tad A. Buceniece vērtē, ka šajā sezonā norēķināšanās par energore-

sursiem būs izaicinājums būtiskai sabiedrības daļai. □

Lappusi sagatavoja
IVETA ROZENTĀLE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA Cēsu Druva".